

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

2. An exemptio Clericorum, dato & non concessio, quod non sit de iure
Diuino, fuerit primario de iure Ciuili, & ortum habuerit ab Imperatoribus,
vbi multa alia scitu digna circa suprà dicta inuenies? ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76442](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76442)

est gram
ad
in Ref. 31.

erat Bellett. in *disquis. cleric. p. 1. tit. 3. §. 1. num. 27.*
Gathas de nobil. *Hisp. Gloss. 9. num. 18* Castill. *controu.*
Iur. lib. 2. cap. 5. num. 29. Motl. in *emp. im. p. 1. tit.*
2. quest. 12. & alij; apud quos sequentes conclusio-
nes inuenio. Prima: Ecclesiasticos in causis Ecclesiasticis à potestate laica iure diuino esse exemptos. Vnde sequitur, non posse Summum Pontificem causas Ecclesiasticas spirituales Principibus secularibus absolute submittere: nec in contrarium potest allegari præscriptio, cum res hæc sit de iure diuino. Secunda conclusio: Summus Pontifex de iure diuino ab omni potestate seculari exemptus est, & extra casum hæresis, à nemine potest deponi, & iudicari ordinaria potestate. Tertia conclusio Ecclesiastici in temporalibus, tam quoad bona sua, quam quoad personas, exempti sunt à iurisdictione laica iure humano postulante id recta ratione, iuri diuino maxime congruente. Nullum enim sufficiens testimonium adducitur pro illorum exemptione de iure diuino: sed licet tale ius diuinum naturale non præbeat illis talem exemptionem; dicitur tamen, eam à Principibus esse concedendam, & à Romano pontifice fieri posse: vnde, quod ius diuinum ex multis rationibus faciendum esse distabat, id postea iure canonico, & civili factum est, vt patet ex multis Iuribus. Et notandum est, quod si Principes nolissent in hanc exemptionem consentire, Summi Pontifices, & Concilia habeant auctoritatem eam inducendi.

hoc in
Rel. in
de late
in Ref.
per to.

2. Secunda sententia sustinet, Clericorum exemptionem esse de iure diuino, & humano. Ita docent communiter Canonistæ, & quamplures Theologi, vt ex neotericis Suarez *contra Regem Anglia, lib. 4. cap. 9.* Layman in *Theol. mor. lib. 4. tract. 9. cap. 8. num. 1.* Soufa in *tractat. censur. Pauli V. fol. 25. & seq. Azor. part. 1. lib. 5. cap. 12. quest. 1.* Bonac. *de contr. alt. disp. 10. quest. 2. punct. 1. §. 1. num. 3.* Filiucius *tom. 1. tractat. 16. cap. 11. num. 316.* & *tom. 2. tract. 25. cap. vltim. num. 427.* Duard. in *Bull. Com. lib. 2. vers. 15. q. 18. concl. 2. n. 16.* Comitoli. in *tract. Apolog. contra Venetos, cap. 5.* Pefantius *tract. de immunit. Eccles. disput. 1. numer. 5.* Altherius *de cens. tom. 1. disput. 16. lib. 5. c. 2.* Homobon. *de Exam. Eccles. p. 1. tractat. 11. cap. 4. q. 4.* Peregr. *de immunit. Eccles. cap. 16. num. 37.* Vgolin. in *respons. ad Iurison. Gymnas. Patavin. cap. 2.* Seruant. in *defens. immunit. Eccles. contra Venet. propos. 5. fol. 57. & seq.* Valenzuela in *Defens. cens. Pauli V. p. 4. n. 37.* & alij. Idem etiam docent ex Iuristis Sured. *tom. 2. conf. 301. num. 52.* Roland. à Val. *tom. 2. conf. 23. num. 18.* Marius Antonin. *lib. 1. resol. 97. n. 8.* Ricc. *p. 2. des. 299. n. 3.* Francisc. Leo in *Theofori Eccl. p. 1. o. 14. n. 1.* Burlat. *tom. 4. conf. 397. n. 10.* Martha *de iurisd. p. 2. cap. 6. per totum.* Philipp. Maynardus *de priuileg. Eccles. contra Venetos, part. 2. art. 12.* Carol. de Grass. *de effect. cler. effect. 1. num. 2.* Colleg. Bononiens. in *respons. pro libertate Eccles. contra Venetos, num. 46.* Vigiarius *de immunit. Eccles. disput. 4.* Germon. *de immunit. sac. lib. 3. capit. 15.* Francisc. Guttieri. *tractat. de Gabell. quest. 92. num. 9. & seq.* Beja *p. 1. cap. 26.* Cabedo *p. 1. decis. 83. num. 10.* Ioan. Francisc. Fagn. in *tractat. de iustit. cens. Pauli V. p. 1. fol. 8. & p. 4. fol. 93.* Ioan. Beltran. in *propugn. libert. Eccles. asser. 1. §. 7. n. 13. & 31.* Et vt dixi communiter Canonistæ, & alij, quos citat Bobadill. in *Polir. tom. 1. lib. 2. c. 18. n. 17.* in *Glossa, littera B.* & Castill. Ramirez in *tractat. de lege regia, §. 27. num. 9.* in *Glossa, littera V.*

3. Hanc igitur sententiam tanquam probabiliorrem amplectens, assero, priuilegium exemptionis Clericorum fuisse à iure diuino immediate concessum, & à iure canonico postea stabilitum: & etiam seculo iure diuino immediato, potuissent exemptio Clericorum per ius canonicum, sine adminiculo iuris civilis, introduci: quod quidem ius civile postea

dicitur priuilegium concessit. Et primus omnium videtur hoc priuilegium Constantinus accepisse. Rationes vero, quæ hæc omnia confirmant, videbis apud citatos Auctores, & præsertim apud Suarez, & Duardum, Sed, si quis primam opinionem vellet sequi, queritur.

RESOL. II.

An exemptio clericorum, dato & non concesso, quod non sit de iure diuino, fuerit primario de iure civili; & ortum habuerit ab Imperatoribus: vbi multa alia scitu digna circa supra dicta inuenies?
Et dato, & non concesso, &c. Difficultas est, an possit contra exemptionem Clericorum consuetudo præualere?
Idem dicendum est de prescriptione.
Et satis late explanatur, quod exemptio Clericorum sit de iure Diuino. Ex part. 5. tractat. 1. Ref. 21.

§. 1. **A**ffirmatiuam sententiam docet Michaël de Palatio in 4. *sent. dist. 25. disput. 5. fol. mibi* 540. vbi sic ait. Constantinus Clericos exemit, & fecit immunes à iurisdictione temporalis; ergo ante non erant immunes. Et poterit iurare sententiam hanc ex Nicephoro *lib. 7. c. 42.* vbi traditur immunitatem concessisse Constantinus Episcopis & Clericis, vt essent immunes à iurisdictione sua, & suorum Officialium, iuxta sanctionem, de Episcop. & Cler. & cap. 43. eodem lib. meminit idem Auctor causam criminalem Cæciliani Episcopi Carthaginensis, quæ agitabatur coram Constantino Imperatore, à se ablegasse, illamque commisisse Romano Pontifici decidendam cum aliis Episcopis. Ita Palatinus; & quod peius est, vt * alibi etiam adnotauit, Salgadus *de protect. Reg. tom. 1. part. 1. capit. 1. pral. 1. num. 51.* & Ceuallos *de cognit. &c. in præmio. c. 5. num. 11.* docent ante Iustinianum non fuisse distinctionem fori inter laicos & Clericos, quam sententiam docuit etiam nostris temporibus Pseudotheologus Paulus Seruita.

2. Sed hæc opiniones profus non sunt admittendæ, nam, dato, & non concesso, quod exemptio Clericorum non fuerit de iure diuino, dicendum est Clericos fuisse exemptos ex auctoritate Pontificis D. Petri ante omnem concessionem Imperatoris Christianorum, vnde multi, etiam ex antiquioribus Pontificibus; Clericos à laicis iudicari, vel apud illos causam mouere vetuerunt; etiam illis temporibus, quibus Imperatores infideles erant, vt patet ex *re-latum 11. q. 1.* & aliis, quod confirmatur ex *Concil. Trid. sess. 25. c. 20. de reform.* quia nulla facta iuris mentione dicit Ecclesiæ, & Ecclesiasticarum personarum immunitatem diuina ordinatione, & Ecclesiasticis sanctionibus, esse constitutam. In quibus verbis aperte supponit immunitatem hanc non à iure civili, seu à concessionibus Principum secularium duxisse originem, aliàs propriam & immediatam huius immunitatis causam tacuisset, & in rigore aut falsa, aut nimis diminuta fuisset doctrina. Et ita docet Suarez *contra Regem Anglia lib. 4. cap. 11. num. 7.* cui ego addo Valboam *de Magroviejo in lect. Salmane. tom. 2. cap. 2. de iudiciis, n. 36.* qui etiam obseruat esse manifestum errorem dicentium priuilegium immunitatis Clericis à Iustiniano concessum, ita vt ante illum nunquam in Ecclesia distinctio fori inter Clericos & laicos recepta fuerit; hic enim error aperte conuincitur à primo: nam multo ante Iustinianum constat concessum, vt de * Constantino constat ex adductis à Baronio *anno Christi 330.* & de Valentiniano testatur Ambrosius *lib. 2. epist. 23. & 32.* de Honorio constat in *leg. 41. de Episcopo & Cler.* & ideo fuit sententia Concilij Aquilarensis, quam

Sup. hoc late
infectus in
Ref. 324.

* Alibi in
Ref. not.
præteritæ, &
seq.

Supr. hoc in
Ref. seq.

refert. Ambros. *d. epist. 13.* August. *ep. 53.* & in Concilio Matifconensi II. *cap. 9.* expressè dicitur hanc immunitatem initium habuisse à tempore nascentis Ecclesie. Huc vsque Valboa, & ante illum Soufa in *tractat. de censura Pauli V. fol. mibi 38.* Confirmatur nostra opinio ex Card. Bellarm. contra Paulum Seruitam *fol. mibi 7.* vbi sic ait. [Io trouo nella scrittura tutto il contrario. loquitur contra id, quod asserbat Paulus Seruita, (perche al tempo della primina Chiesa S. Paolo dimostra ch'il Vescouo haueua il suo Tribunale e giudicaua i suoi subditi Ecclesiastici come si vede in quelle parole nel 5. cap. della 1. epist. à Timoteo vescouo di Efeso. [Aduersus Presbyterum noli accusationem recipere nisi sub duobus, vel tribus testibus, quæ quidem verba, vt obseruat etiam Valboa *vbi supra num. 39.* supponunt iam tunc fuisse Episcopale tribunal, & Suarez *vbi supra c. 13. num. 10.* rectè docet Paluum *loco cit.* non loqui de solis causis Ecclesiasticis, sed de querelis contra Clericos in causis criminalibus, nam in illis fit propriè accusatio, & cum Paulus indefinitè & simpliciter loquatur, non est restringenda illius sententia ad crimina Ecclesiastica: de quocunque ergo crimine poterat, & debebat tunc Præbyter accusari in tribunali Ecclesiastico, licet de facto tunc Clerici ab Imperatoribus communiter iudicabantur. Videat modo Cutellius, si rectè dicere potuit in *Cod. legum Sicul. fol. 301.* exemptionem Clericorum quoad personas & res fuisse introductam ex pietate Imperatorum, & an sit opinio probabilis quod ius Canonicum confirmauit exemptionem Clericorum, & non principaliter tribuit: nam ipse Cutellius hoc in dubio relinquit, vt patet ex verbis in *num. 47.* appositis ibi, *Aur verò respicimus,* &c. Ad Canones verò quos ipse Cutellius adducit in fauorè suæ opinionis, respondeo, quòd certò fatendum est Imperatores exemptionem Clericorum confirmasse, & acceptasse, vt patet ex his, quæ adducit Suarez *loco cit. cap. 12.* Id verò quod nos negamus, est quòd prima origo, vel principalis, fuerit concessio Imperatorum, nam, vt satis probatum est supra, ante imperatores Catholicos aderat in Ecclesia Dei dicta exemptio Clericorum. Vnde ex his apparet exemptionem Clericorum non sumpsisse originem à concessione Imperatorum, licet postea Catholici Imperatores dictam exemptionem confirmauerint, & idè seruantius in *defensione immun. Eccles. fol. mibi 18.* rectè obseruat leges Imperatorum pro exemptione Clericorum non fuisse leges institutorias, sed subsidiarias, vt docuit etiam Rota coram Domino meo amantissimo Merlino in *una Alban. die 28. Junij 1630.* & Philotheus in *defens. Conf. Pauli V. fol. mibi 19.* confirmat hoc ex verbis Imperatorum. Quòd autem Summus Pontifex potuisset eximere simpliciter Clericos propria auctoritate à subiectione temporalium Principum, latè probant Theologi & Canonistæ, & inter illos Bellarminus *tract. de potest. Sum. Pontificis,* contra Barclaium *cap. 34.* & illi etiam, qui exemptionem Clericorum parum fauere existimati sunt, vt Sotus in *4. dist. 25. quest. 2. art. 2. concl. 6.* vide etiam Baghionem in *Apolog. pro immun. Eccles. propos. 5. fol. 51.*

3. Restat igitur ex supradictis satis labefactata opinio Salgadi, Ceuallos, & aliorum asserentium à Iustiniano cepisse exemptionem Clericorum, & simul id, quod asseruit Michaël de Palatio, nempe Constantinum primum illam præbuisse, quod in specie damnat Anton. Bouius in *respons. ad consider. Pauli Seruitæ p. 2. fol. 19.* vbi postquam dixisset Constantinum fecisse Clericos immunes, sic addit. [Ma non pensi alcuno che qui habbia havuta la sua prima ori-

gine la liberta Ecclesiastica che auanti Constantino & i doi Concilij Romani celebrati al suo tempo, e di S. Siluestro gia n' haueano facto decreto nell'anno 396. San Marcellino en el. 283. S. Caio. Nel Concilio Africano del 257. celebrato al tempo di San Cipriano fu priuato dalli consueti suffragij Geminio Vittore, per che contra le leggi Ecclesiastiche gia prima fatte huueua instituito tutore Geminio Faustino Prete, pure per leggi Imperiali accio i pupilli non rimanessero senza tutore, niuno era essente del carico delle tutele ne gli edili, nei Senatori, ne altri di qual si voglia dignita da che si vede che sin d'all' hora quei Santi Vescouo non si stimauano soggetti alle leggi civili, ma doue bisognasse con contrarie leggi vi derogauano. E fin al tempo de gli Apostoli stessi San Clemente nella sua prima epistola fece Decreto.] ita Bouius. Vnde ex omnibus supradictis clarè apparet, quàm cautè legendi sunt, aliqui recentiores, dum de immunitate Ecclesiastica tractant.

4. Non desinam tamen pro coronide huius resolutionis hinc adnotare quod ego in p. 1. *tract. 2. res. fol. 1.* pro parte negatiua, quòd Clerici non sint exempli à laica potestate, de iure diuino adduxi plures Doctores. Verùm quia inuenio hereticos nostri temporis vt Henricum Arnisaum in *comment. polit. de subiectione & exempti. Clericorum, cap. 3. per totum.* Paulum Seruitam & alios huius fatinæ homines, magnum festum facere, vt loquuntur Iuriconsulti, quòd aliqui ex Catholicis negatiuam hanc sententiam teneant, idèd nunc affirmatiuam stabilire conabor.

5. Dico igitur diuino iure, seu Dei ordinatione Clericorum immunitatem in Ecclesiam inuestam esse. Probatur ex Concilijs. Concilium Lateranense sub Innoc. III. *c. 46.* sic ait. Nimis de iure diuino quidam laici vsurpare conantur, cum viros Ecclesiasticos nihil temporale obtinentes eos ad præstandum sibi fidelitatis iuramenta compellunt. Concilium Lateranense sub Leone X. *sess. 9. sic loquitur.* Cum à iure tam diuino, quàm humano laicis potestas nulla in Ecclesiasticis personis attributa sit, in nouamus omnes & singulas constitutiones, &c. Concil. Trid. *sess. 25. cap. 20. de reform.* sic habet: Ecclesie & personarum Ecclesiasticarum immunitas Dei ordinatione, & Canonice sanctionibus constituta est. Concilium Coloniense Prouinciale p. 9. *cap. 20.* Immunitas Ecclesiastica vetustissima res est, iure pariter diuino & humano introducta, quæ in duobus potissimè sita est, primum vt Clerici, coràmque possessiones à vectigalibus & tributis aliisque muneribus laicis libera sint. Deinde ne rei criminis ad Ecclesiam confugientes, inde extrahantur. Hæc ibi. Sed his omnibus addendus est Bonifacius VIII. in *cap. quamquam, de cens. Ecclesie,* inquit, Ecclesiasticæque personæ, ac res ipsarum, non solum iure humano, quin imò & diuino secularium personarum exactionibus sunt immunes, &c. In Can. *si Imperator d. 96.* Ioannes Papa VIII. expressè dicit Deum exemptionem dedidisse Clericis à foro seculari; sic enim ait: Non à legibus publicis, non à potestatibus sæculi, sed à Pontificibus & Sacerdotibus omnipotens Deus Christianæ Religionis Clericos & Sacerdotes voluit ordinari & discuti. Vbi gl. in *verb. discuti,* allegit. Ergo antequam esset aliqua coistitutio, etiam Clerici non erant de iurisdictione seculari, vnde omnes constitutiones, quæ emanarunt, quòd Clerici non sint iudicandi nisi ab Episcopis, non sunt, nisi iuris declaratio. Adest etiam Can. *Syluester 11. quest. 1.* vbi Gelasius Papa, cum sciret quosdam Clericos laicos fuisse quoad immunitatem, dicit hoc esse contra leges diuinas

Sup. hoc late infra in Ref. 323. §. 2. & in aliis eius not.

Sup. hoc in Ref. præterita recitauer in fine §. 1. & late infra in Ref. 339.

Sup. hoc infra in Ref. 217. currim in §. Probatur secundo. & in Ref. 336. §. 2.

diuinas. Et tandem in Can. *relatum*, eadem causa & questione, Alexander Papa videns aliquos violare immunitatem Ecclesiasticam, asserit: Taliter prauaricantes prauaricati sunt in Deum, & non obediunt præceptis eius.

6. Verùm negatiuæ sententiæ defensores variis responsionibus hæc refellere conantur. Nam Sotus respondet Bonifacij V I I I. dictum intelligi debere in causis Ecclesiasticis, vel certè quoad personas tantum. Sed hæc responsio iisdem Bonifacij verbis reicitur, qui disertè asserit Clericorum personas & bona à secularium Principum exactiõibus vtroque iure libera esse. Couarruias, Molina & alij asserunt in *supradictis locis*, nomine iuris diuini ius Canonicum significari, quod lato quodam dicendi modo ius diuinum appellari solet, vt patet in *cap. cum de diuersis, de primil. in 6.* At solutio hæc redarguitur tum ex Concilio Later. sub Leone X. tum ex Bonifacij V I I I. constitutione, vbi cum iure tam diuino, quam humano libertas Ecclesiastica introducta esse dicitur, ius diuinum propriè ac strictè acceptum videtur, siquidem nunquam Canonicum appellatur, cum ab humano distinguitur, vt in allegatis sanctionibus distingui perspicue cernimus, est enim ius aliud diuinum, aliud humanum, diuinum aliud reuelatum positium, aliud naturale, humanum verò seceratur in Canonicum & ciuile, vnde cum diuino humanum opponitur, sub illo Canonicum comprehendere non potest. Adde quòd cum in Concilio Later. dicatur, *Omni etiam ius diuinum iure prohibente, nulla causa est, cur diuinum strictè sumptum inde excludi debeat, & ad Concilium Tridentinum vbi Ecclesiasticarum personarum libertas Dei ordinatione & canonicis sanctionibus asseruatur constituta, quomodo responsio Molinae & Couarruiæ aptari posset non video: Tridentinum enim non dixit immunitatem Ecclesiasticam esse de iure diuino, sed ex Dei ordinatione, quasi tollere volens chimericam interpretationem supradictorum, qui, vt dictum est, per ius diuinum intelligere volunt ius Canonicum, & dum Concilium dicat Dei ordinatione, & canonicis sanctionibus, expressè loquitur de iure diuino, quatenus à iure Canonico distinctum est.*

7. Non desinam etiam hic adnotare Bellarminum, Sesse, Garziam, & alios, quos refert & sequitur Carolualius de *iudiciis lib. 1. tit. 1. disp. 2. g. 6. sect. 1. n. 401.* docete Bonifacium V I I I. nomine iuris diuini voluisse significare hanc exemptionem habere exemptionem in Scriptura, eo quòd *Genes. 47.* cum Ioseph tributariam faceret vniuersam terram Aegypti, liberos reliquit Sacerdotes. Sed neque ista solutio admitti potest, impropria enim admodum loquutio est aliquid esse ex diuino iure, quia aliquid simile legitur in Scriptura, quasi verò non possit. Scriptura narrare multa, quæ ex iure diuino ortum non habuerunt, sed ex hominum voluntate. Deinde cum non in solo Bonifacio, sed in quatuor etiam Conciliis legatur rem hanc esse iuris diuini, non potest dici in illis omnibus locutionem esse impropriam, alioquin nihil firmum ex Scriptura & Conciliis deducere: nec dici potest, vt supra obseruauimus, solum agi de exemptione in causis omnino Ecclesiasticis, cum verba Conciliorum aliud sonent.

8. Nec valet dicere, quòd vt aliquid asseratur esse ex iure diuino, colligi debet ex aliquo Scripturæ testimonio, sed in nullo Scripturæ loco inuenitur exemptio ex iure diuino. Non, inquam, hæc valent, nam fatetur nullum esse in Scriptura testimonium expressum pro immunitate Ecclesiastica in lege Gratiæ, sed inde non bene inferitur, non esse ex iure diuino, quia bene possunt esse iuris diuini aliqua, quæ non

Tom. I X.

sint in Scriptura, dummodo instituta sint à Christo Domino, & Apostolis tradita, vt per illorum manus ad nos vsque deuenirent. Etenim quæ pertinent ad materias & formas Sacramentorum, iuris diuini sunt, nec tamen omnia habentur in Scriptura. Dico ergo ex prædictis Conciliis & auctoritate Bonifacij sufficienter colligi immunitatem Clericorum esse iuris diuini; vnde cum in Scriptura non habeatur, creditur id esse à Christo Domino institutum, & per traditionem ad nos deuenisse. Et hæc omnia docet etiam Granadus de *Sacram. in 3. p. contr. g. 17. 4. disp. 4. sect. 2. n. 16.* & ideo nostram sententiam, nempe exemptionem Clericorum quoad personas & bona esse de iure diuino determinat etiam sacra Rota Romana de *vis. 10. in antiquis*, & nouissimè, vt patebit in fine huius tractatus, coram Domino meo Merlino, viro doctissimo, & nunquam satis laudato, in *vna Albenfi Gabella die 28. Junij 1630.*

9. Sed dato, & non concessio, quod exemptio Clericorum non sit de iure diuino, sed positio, difficultas est, an possit contra illam consuetudo præualere? & in hoc scopulo multi naufragantur, aliqui enim Ministri laicalis iurisdictionis ideo constanter defendunt exemptionem Clericorum esse de iure positio, quia putant ex hoc contra dictam exemptionem præualere posse consuetudinem, quæ in aliquibus Regnis adesse asserunt; sed fœdè labuntur, vnde vt excusationem non habeant, ponam ea, quæ Doctores in puncto asserunt, & in eorum fauorem posset quis dicere, quòd consuetudo ius positium abrogare potest, vt traditur in *cap. fin. de cons. & cap. 2. de probat.* ergo poterit ius positium Canonicum abrogare; nihil ergo refert quòd consuetudo sit contra sacros Canones hanc immunitatem statuens, sicut potest in omnibus aliis materiis, dato quòd hæc immunitas sit de iure Canonico. Deinde sicut consuetudo est potens ad acquirendam iurisdictionem, vt patet in *cap. irrefragabili, de offic. ordin.* similiter potens erit ad illam amittendam.

10. Sed respondetur hoc argumentum non procedere quando ius Canonicum consuetudinem prohibet, supponendo illam esse iniquam, & hoc modo prohibet ius Canonicum consuetudinem contra libertatem Ecclesiasticam; vt decisum est in *cap. 1. de consuet. & in cap. ad nostram, eod. tit.* Et hac ratione leges omnes contrariæ Ecclesiasticæ immunitati tanquam iniquæ à iure Canonico reprobantur, vt constat ex *100 tit. de immunit. Eccles.* & docuit Bartol. in *l. de quibus, num. 4. ff. de legib.* Idem ergo de consuetudine dicendum est, quæ legi æquiparatur, vt eodem argumento probant Butrius in *cap. cum ex officio n. 3. de prescrip.* Rochus in *cap. fin. de consuetud. n. 521.* multos alios referens. Nec dubium est quòd omnis consuetudo, quam lex Canonica, vt iniquam reprobatur, verè irrationabilis est; mirum ergo non erit, quòd legem Canonicam non vincat, siquidem vim consuetudinis cum sit irrationabilis non habeat. Et hæc omnia docet Valboa in *lect. Salmant. c. 8. de iudic. n. 11.* Sed non desinam hic etiam apponere verba non vnius Doctoris, sed totius inclyti Collegij Bonon. in *resp. pro libert. Eccles. 33. fol. mibi 39.* vbi sic ait. Ad præiudicium exemptionis Clericalis & libertatis Ecclesiasticæ nihil operatur longissima consuetudo contraria, vel præscriptio immemorabilis, ex *c. Clerici, & ibi gl. in verb. consuetudines. de iudiciis, & ex c. ad audiendam, & c. fin. de cons.* vbi glossa, declarans quæ sit consuetudo irrationabilis non præiudicans iuri positio, ait, esse per quam aliquid introducitur contra neruū Ecclesiasticæ disciplinæ, seu libertatis, & extat optima decis. Rotæ in *antiquis 10.* quæ nobis seruiet pro omnibus quæ allegari possent. Ita venerandum illud Collegium,

Sup. hoc supra in tr. 1. Resol. 116. §. Nec obstat, & seqq. Sed lege eam per totam, & inf. lege doctrinam Resol. 11. & si vacas otio, vide etiam omnes Res. & ss. omnium notationum dictarum Resol. & replebis doctrinam pro contingebis circa hoc.

Cui addo Euerardum *conf. 42. num. 38. Rebassim conf. 193. num. 7. Germonium in assert. liber. Eccles. cap. 4. §. 17. Viganum de immu. Eccl. disp. 2. concl. 4. Fagnanum in respons. pro conf. Pauli V. p. 4. fol. mibi 116. & alios penes ipsos, quæ omnia confirmantur. Nam in cap. nouerit, de cent. excomm. excommunicantur, qui seruari fecerint consuetudines introductas contra libertatem Ecclesie, & omnes Potestates, Consules, Rectores, aut Consiliarij locorum, in quibus seruata fuerint, omnes qui secundum illas præsumperint iudicare, vel in publicam formam scribere iudicata. Et in Bulla Cœna n. 15. excommunicantur, qui prætextu cuiusvis consuetudinis aliquid fecerint contra libertatem Ecclesiasticam, & num. 19. ad hoc ut quis quomodolibet se interponat in causis criminalibus Ecclesiasticorum, dicitur requiri specialis, specifica & expresse licentia Sedis Apostolicæ, & denique in fine eiusdem Bullæ expresse dicitur, quod in omnibus & singulis, quæ in illa fuerint præmissa, nullatenus potest, aut debet in postremum præiudicari per quoscumque actus contrarios, tacitos, vel expressos, & neque etiam per patientiam & tolerantiam ipsius Papæ, quantumcumque tempore continuatam, quæ verba clarissime excludunt omnem contrariam consuetudinem, quæ possit induci etiam per patientiam & tolerantiam Papæ. Et certum est, quod quando lex ab initio resistit alicui consuetudini inducendæ, càmque reprobatur ut irrationabilem, & malam; non potest postea talis consuetudo ita inualescere, ut abroget legem, ut ex multis probat, Baldell. in d. sp. Theol. tom. 1. lib. 5. disp. 39. num. 10. qui num. 11. probat ex D. Thom. in p. 2. q. 97. art. 3. ad 3. & alios, quod ut consuetudo quæ est lex non scripta, possit obtinere contra legem scriptam, vel debet esse inducta à multitudine, penes quam sit potestas condendi leges, & abrogandi, vel saltem debet esse permissa & tolerata à Principe talem potestatem habente. Sed certum est quod laici non habent potestatem condendi leges contra ius Canonicum de immunitate, per consequens neque etiam possunt contra illud inducere consuetudinem. Neque Papa potest dici illam permittere, & tolerare, cum quotannis in Bulla Cœna grauissimè illam damnet ac reprobet, ergo, &c. Hæc Baldellus.*

11. Sed aduersarij in luce clara cæcipientes adhuc urgent, & asserunt, quod licet respectu consuetudinis vniuersaliter exemptionem Clericalem abrogantis vera sint omnia supradicta, nam generalitas consuetudinis huius præ se ferret indecentiam, & irreuerentiam Ecclesie, aded ut nec per legem scriptam talis derogatio immunitatis fieri possit. Nihilominus tamen non videtur vniuersaliter procedere de omni consuetudine particulati, quæ introduci potest in certis materijs, vel causis vel personis, vel prouincijs, quo casu non semper erit irrationabilis consuetudo, & ita docet Couarr. in pract. cap. 31. num. 5. ubi existimat in aliquibus casibus consuetudinem legitimè præscriptam posse restringere, aut limitare hanc Clericorum exemptionem, eo quod putat esse de solo iure positivo, quamuis fateatur id non procedere ex ea parte, qua dedecus esset ordini Ecclesiastico, & sic putat sustinendam esse consuetudinem Anglorum, apud quos Clerici coram sæculari iudice litigare cogebantur super realibus actionibus, quamuis eam reprobet in personalibus, de quo etiam Guillelm. Benedictus in cap. Raynuius, de testam. ver. & uxorem, num. 322. Boëtius decis. 69. num. 20. Tiracuell. lib. 1. de Re tract. §. 32. gloss. 9. numer. 81. Garthas de nobilit. Hisp. gloss. 9. num. 44. & Iulius Clarus lib. 5. sentent. §. fin. quæst. 36. num. 3.

12. Verum opinio hæc Couarruiz, & alio-

rum, non est admittenda, cum expresse sit contra textum in cap. Clericis, de iudic. ibi, Clerici maxime in criminalibus causis in nullo casu possunt ab aliquo, quam ab Ecclesiastico iudice condemnari, etiam si consuetudo Regia habeat ut fures à iudicibus sæcularibus iudicentur: quæ quidem verba, ut patet aperte probant particularem consuetudinem non posse privilegio Clericali ex parte derogare. Dicendum est igitur omnem consuetudinem, siue generalem, siue particularem, contrariam libertati Ecclesiasticæ esse iure reprobam, & irrationabilem, aded ut non possit immunitas hæc contraria consuetudine aliqua ex parte derogari: ex omnibus Decretis Canonicis, quæ loquuntur de particularibus consuetudinibus, cæque omnino reprobant, & ita sæpe Pontifices & Concilia declararunt, ut præter citatum cap. Clericis, constat ex cap. inoluta, cap. placuit, cap. si Clericus, cap. si quis ex fratribus, cap. peruenit 11. quæst. 5. & hæc omnia docet Valboa ibi supra, & ante illum Suarez & alij penes me in part. 4. tract. 1. resol. 1. & Azorium tom. 1. lib. 5. capit. 12. Quæ hic est infra Ref. 11. quæst. 1. §. sed dubitare possent. Vnde non est admittendum quod docet Salgadus tom. 1. part. 1. pral. 3. num. 128. & Ioannes de Roa in Apol. de iur. Princip. quæst. 2. num. 62. fol. 191.

13. Sed dicit aliquis interdum fieri posse, ut consuetudo non tantum laicorum sit, sed etiam Clericorum, ut si non coactè, sed voluntariè laicorum consuetudinem obseruent, eorum aduendo iudicia, vel tributa soluendo, tunc enim consuetudo est mixta, seu communis laicis, & Clericis, quæ etiam in Ecclesiasticos vim habet. Vnde Couarr. in pract. c. 31. fateatur eo casu consuetudinem, quantum est ex ea parte, posse Ecclesiasticæ libertati derogare, si aliàs sit rationabilis. Sed hanc sententiam in part. 4. tract. 1. resol. 66. ego reprobauit. Sed scio quendam Iurisc. consultum aduersus illam mississe, immeritè quidem, nam præter Suarez & me ibi adductum, hanc opinionem refellit Valboa ubi supra, & in cap. 1. de foro compet. num. 6. quia, ait ille, consensus Clericorum in eo casu, quando adest Ecclesiasticæ libertatis præiudicium, nihil operabitur, est enim priuata quadam renunciatio privilegij omnino inefficax; & supra in tum etiam, quoniam tali consensui Clericorum nunquam assensit expressus, aut tacitus consensus Pontificis, sine quo nulla potest esse consuetudo iuri Canonico derogans. Vnde quando dicimus consuetudinem Clericis, & laicis communem, Clericos etiam ligare, intelligendum est de consuetudine, quæ non præiudicat sacris Canonibus, quo casu saltem consensus, tacitus Pontificis desideratur. At in specie nostra in consuetudine privilegium Clericale abrogante expressus Pontificis consensus desideratur, id est, quæ in particularibus casibus laicis in Clericos iurisdicção à Pontifice concedi potest, consuetudine tamen nullo modo introduci. Adde quod in hac materia non potest præsumi etiã tacitus consensus Pontificis, tum quia est valde odiosa Pontificibus, tum quia vix possit talis consensus tacitus sine maiori cognitione causæ prudenter & licitè dari: quoties autem consensus non est prudens & honestus, in Principe non præsumitur, ergo &c. Vnde ex his patet solutio ad ea, quæ docet Salgadus tom. 1. part. 1. capit. 1. pral. 3. numer. 137.

14. Quod autem in præsentî resolutione dictum est de consuetudine, idem dicendum est de præscriptione. Optimè de eo Beltran de Gueuara in propugn. eccl. liber. assert. 1. §. 72. 37. Viganus de immun. Eccles. disp. 2. con. 4. & alij. Sicut enim nulla consuetudine privilegij Clericale diminui potest, similiter nec præscriptione etiã immemoriali, est enim laicus huius potestatis

Quæ hic est infra Ref. 11. & in omnibus Ref. not præterita.

Quæ hic est infra in Ref. 74.

Sup. hoc addito Sperel. quædam renunciatio privilegij omnino inefficax; & supra in tum etiam, quoniam tali consensui Clericorum nunquam assensit expressus, aut tacitus consensus Pontificis, sine quo nulla potest esse consuetudo iuri Canonico derogans. Vnde quando dicimus consuetudinem Clericis, & laicis communem, Clericos etiam ligare, intelligendum est de consuetudine, quæ non præiudicat sacris Canonibus, quo casu saltem consensus, tacitus Pontificis desideratur. At in specie nostra in consuetudine privilegium Clericale abrogante expressus Pontificis consensus desideratur, id est, quæ in particularibus casibus laicis in Clericos iurisdicção à Pontifice concedi potest, consuetudine tamen nullo modo introduci. Adde quod in hac materia non potest præsumi etiã tacitus consensus Pontificis, tum quia est valde odiosa Pontificibus, tum quia vix possit talis consensus tacitus sine maiori cognitione causæ prudenter & licitè dari: quoties autem consensus non est prudens & honestus, in Principe non præsumitur, ergo &c. Vnde ex his patet solutio ad ea, quæ docet Salgadus tom. 1. part. 1. capit. 1. pral. 3. numer. 137.

Sup. hoc infra in Ref. 11. §. ult. & in Ref. 37. §. penult. & in Ref. 256. eursim in §. ult. & in Ref. 295. & in tom. 4. tit. 6. Ref. 59. §. 2. a lin. 7. &c.

Sup. hæc præscriptio infra ex doctrina Ref. 30.

statis incapax, nec possidere potest consequenter, nec praescribere, vt patet ex causa de praescrip. Verum ex his omnibus satis remanet soluta ea, quae docet Petrus de Vrius in Otio assino, p. 1. n. 98. Adducere autem pro iustificatione dictarum consuetudinum & praescriptionum tacitum consensum, approbationem & tolerantiam Papae, est purum signum, vt bene firmat Rot. decis. 16. de consuetudine in antiq. quae respondet omnibus quae in contrarium adduci possent, & haec vna pro omnibus sufficere deberet. Vide etiam Surdum conf. 301. n. 57. & Barbosa de iure Eccl. lib. 1. c. 39. n. 195. & alios, quos adducit Bellettus in disquis. Cler. p. 1. tit. de saeuere cler. pers. §. 3. n. 13. Imò ego assero quòd Papa non consentit, neque tolerat, sed singulis annis in Bulla Cœnae clamat & reprobatur praedictas consuetudines, vt docet & determinat sacra Rota Romana coram Pegna in vna Ofcen. Canon. die 1. Decembris 1595.

RESOL. III.

An privilegium exemptionis à iurisdictione temporali Clericis concessum fuerit, & inceperit tempore Constantini? Ex part. 1. tract. 2. Ref. 127. alias 126.

§. 1. **A**ffirmatiuam sententiam docet Salgado de protectione regia, tom. 1. part. 1. cap. 1. Pral. 1. num. 51. Ceuallos tr. de cognit. per viam violentie, in Praemio, cap. 5. num. 11. & alij penes ipsos.
2. Sed supra dicti Auctores in hoc non sunt audiendi: & ideo contrariam sententiam docet Ioan. de Maderiaga in tract. de Senatu, cap. 39. §. 2. fol. mibi. 367. & Cardinalis Bellarminus in Resp. ad duos libellos cuiusdam Theologi, fol. mibi 7. Et probatur manifestè ex autoritate Concilij Cathaginensis III. can. 9. vbi sic habetur: [Item placuit, vt quisquis Episcoporum, Presbyterorum, seu Clericorum, si derelicto Ecclesiastico iudicio publicis iudicijs purgari voluerit, etiam si pro ipso facte prolata sententia, locum suum amittat, & hoc in criminali actione: in ciuili verò, perdat quod euicit.] Ita illud Concilium, quòd fuit celebratum centum triginta annos ante Constantinum. Vnde apparet manifestè falsitas contrariae sententiae. Vide etiam Concilium Chalcedonense cap. 9. & Agathense can. 32. Rectè igitur Bellarminus, vt supra sic asserit: [Ecco quanto sia falso, che prima del tempo di Giustiniano non ci fusse distinctione di foro, ma per che Giustiniano si vsurpò grande autorità in volere giudicare le cause de gli Ecclesiastici, però Menna Patriarca di Constantinopoli, domandò all' Imperatore, che al menò lasciasse alli Vescouij la cognitione delle cause ciuili: è l'Imperatore lo concessit.] Ita ille. Vnde apparet, quàm cautè legendi sunt aliqui Iuriconfulti, quando loquuntur de immunitate, & potestate Ecclesiastica.

RESOL. IV.

An Principes, vel Summus Pontifex possint reuocare hoc privilegium, Ecclesiastica Immunitatis, etiam stando in sententia afferentium hanc exemptionem non esse de iure diuino, sed tantum de iure humano? Ex part. 1. tract. 2. Ref. 2.

§. 1. **R**espondeo negatiuè, etiam stando in sententia illorum afferentium, hanc exemptionem non esse de iure diuino, sed tantum de iure humano. Ita Molin. de iust. tom. 1. tract. 2. disp. 31. Lessius lib. 2. Tom. I. X.

cap. 33. dub. 4. num. 35. Malderus in 2. 2. tract. 5. cap. 6. dub. 4. in fin. & nouissime Ceual. tract. de cognitione per viam violentie, in Praem. cap. 6. per tot. Salgad. de protect. regia, tom. 1. part. 1. cap. 1. pral. 3. num. 127. & alij. Quia populi, à quibus Principes habent auctoritatem, consenserunt in hanc exemptionem: vnde non est in eorum potestate illam reuocare, Et quod semel concessum est, non potest amplius repeti. Secundò, quia Pontifices, & Concilia, quae sunt supra ipsos Principes, eam confirmarunt. Idem verò dicendum est de Summo Pontifice: non enim potest in vniuersum huic iuri immunitatis renunciare: quia ipse non est dominus absolutus bonorum, & iurium suae Sedis, & illorum, quae à Principibus donata sunt illi: quia principaliter sunt donata Christo, & Pontifici, vt Vicario eius, & ideo non persona, sed sedi data sunt: & sic solùm est dispensator fidelis, & prudens: vnde non potest suo arbitrio illa donare, vel alienare. Ita Ceual. qui citat Iacobat. de Concil. lib. 1. & Suarez. Vide etiam Grammatic. decis. 61. num. 10. & Surdum tom. 3. conf. 301. n. 53. & Viganium tra. de immunit. Eccles. disp. 5. & 6.

RESOL. V.

An Clerici possint tali exemptioni renunciare, non solum quoad negotia criminalia, sed etiam ciuilia? Et an hoc procedat, etiam si Clericus renunciet tali privilegio de licentia Episcopi? Ex part. 1. tract. 2. Ref. 3.

§. 1. **R**espondeo negatiuè, cum sit ipse omnino interdictum, tam in ciuilibus, quam in criminalibus, can. 11. q. 1. can. insolita, & can. placuit, extra de foro compet. & ita docent communiter Doctores, Vigan. tract. de immunit. Eccles. disp. 2. concl. 3. Fernandez in exam. Theol. mor. p. 2. cap. 6. §. 1. num. 5. Saloniùs in 2. 2. quaest. 67. art. 1. contr. 2. Duard. in Bull. Cœn. lib. 2. can. 14. quaest. 8. num. 2. qui citat c. si diligenti, & cap. significasti, de foro compet. Pelantius tract. de immunit. Eccles. disp. 2. qui citat c. qualiter, & quando de iudicijs, & ibi Butrig. num. 8. Ioan. Andr. num. 1. & Panormita. n. 7. cum Anchar. n. 5. & Imola num. 3. Idem etiam docet Bonacina de cons. disp. 2. q. 4. punct. 3. num. 1. qui citat Auilam, & Suarez. Vide etiam Ambrosinum de immunit. Eccl. lib. 16. num. 12. Sayrum in clau. regia. lib. 2. c. 7. n. 10. Alexand. lib. 2. conf. 8. n. 3. Grammatic. decis. 61. num. 1. Roland. à Valle tom. 1. conf. 4. num. 9. Surd. tom. 1. conf. 2. num. 31. & tom. 3. consil. 397. conf. 15. Honded. tom. 1. conf. 3. num. 21. & Grat. tom. 3. consil. 87. n. 3. cum alijs. Et hoc aduersus Aufferium de potest. Iud. saecul. reg. 2. num. 20. non solum est verum, quoad negotia criminalia, sed etiam ciuilia. Et ratio est: quia privilegium exemptionis à laica potestate non est concessum singularibus personis, sed statui Clericorum: sed nullus cedere potest privilegio communitati concessio, vt patet ex cap. si diligenti, de foro compet. ergo. Quod etiam procedit, etiam si Clericus renunciet tali privilegio de consensu Episcopi, vt notauit Farinac. de inquis. quaest. 8. num. 13. & alij penes Martham de iur. p. 4. cent. 2. cas. 152. n. 8. & D. Carol. de Grassis de effect. cler. §. 1. num. 652.

RESOL. VI.

An Cœna Bulla tollat casus Regni Galliarum, quòd privilegiatos appellant, & quid de privilegio Monarchiae Regni Siciliae? Ex part. 3. tract. 1. Resolut. 74.

§. 1. Hos

Ref. 43. & 49. §. 2. in fine, & seq. & ex doctrina Ref. 196. figurantur in §. Igitur, & seq. & in Ref. 197. & late in Ref. 325. à principio, & inferius in tr. 14. Ref. 5. Nec obstat ante medium.

Quo ad hoc infra lege doctrinam Ref. 70. & 71. & sup. hoc sup. in tr. 1. Ref. 17. Sed non definit post medium, verò deinde probat.

Sup. hac co-
munitati im-
munitatis in-
tra in Ref.
to. 8. n. 98.
rem. in
Ref. 301. n. 57.
finita l. vlt.
de ad certum
et certum in
de in Ref. 41.
de certum in
de in Ref. 41.
de in Ref. 41.

Sup. hoc in
Ref. 301. n. 57.
ta. ante
medium
verò de
Constantino
de lege
in principio.

Sup. contin-
tu in hac
Ref. infra in
Ref. 4. n. 8.
p. parte in